

Asia: VN/23793/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa ansiopäivärahan määrän alentamista koskevasta ehdotuksesta?

TE-palvelujen näkökulmasta ansiopäivärahan alentaminen saattaa näkyä asiakkaiden käyttäytymisessä toimeentulon mahdollisesti heiketessä, sen seurauksena väkivalta ja -uhkatilanteiden määrä saattaa kasvaa. Toimeentulon murheet saattavat viedä huomiota ja voimavaroja uuden työn hakemiselta.

Viidesosan leikkaaminen ansiopäivärahasta jo 40 päivän jälkeen on kova vähennys ja sillä on vaikutusta toimeentuloon. Lisävähennys 170 päivän jälkeen on myös tuntuva. Erityisesti asiantuntijatehtäviin rekrytointiprosessit voivat olla pitkiä ja monivaiheisia, joten tuo ensimmäinen leikkaus voi ehtiä realisoitua, vaikka olisi erittäin aktiivinen työn haussa. Työttömyysetuuden pieneneminen ja vähäiset käytettävissä olevat varat saattavat hankaloittaa työn vastaanottamista käytännössä, koska työn aloittamisen myötä syntyy kustannuksia esim. matkakuluja ja päivähoitokuluja.

Työttömyysetuuden määrän alentamisella saattaa toisaalta olla työnhakua aktivoivaa vaikutusta, kun hakijalla on työn hakemisen edellytykset kunnossa ja avoimia työpaikkoja on tarjolla. Tilastojen mukaan uuden työn vastaanottaminen/työhön pääseminen vähenee kolmen ensimmäisen työttömyyskuukauden jälkeen kasvaakseen taas ansiopäiväraha-ajan lähestyessä loppuaan

Lausuttavaa palkkatuetun työtä ja työssäoloehdotusta koskevasta ehdotuksesta?

Kaiken tehdyn työn pitäisi olla samanarvoista. Jo nykymalli, että palkkatuettu työ kerryttää työssäoloehdotusta vain 75 prosenttisesti, on yhdenvertaisuuden näkökulmasta ongelmallista. Oletettavissa on, että esitetty muutos vähentäisi palkkatuetun työn kiinnostavuutta työnhakijoiden keskuudessa.

Laissa olisi hyvä ottaa kantaa kaikkiin niihin kohtiin missä työssäoloehdon kertymisellä on vaikutusta. Välillisesti työssäoloehdon piteneminen voi esimerkiksi vaikuttaa yritystoiminnan pää/sivutoimisuuden arviointiin. Työ- ja elinkeinoministeriöön ohjeessa TE-toimiston tehtävissä

työttömyysturvajärjestelmän toimeenpanossa mainitaan yritystoiminnan sivutoimisuuden osoitetun myös silloin, kun henkilö on täyttänyt yritystoiminnan aikana palkansaajan työssäoloehdon esimerkiksi osa-aikatyöllä. Esityksessä otetaan kantaa palkkatukityön huomioimiseen kokonaisuudessaan täytettäessä eräitä työttömyysturvaseuraamuksia tai kerrytettäessä työmarkkinatuen odotusaikaa.

Lausuttavaa työllistämismääränsäätelyn ja siihen liittyvän sääntelyn kumoamisesta?

Työllistämismääränsäätelyn poistaminen heikentää kohderyhmän taloudellista asemaa ja työllistymistä sekä lisää pitkäaikaistyöttömyyttä työllistymisen sijaan, jos työllistyminen avoimille työmarkkinoille ei onnistu.

Lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevasta ehdotuksesta?

Muutos vaikuttaisi nykytilanteeseen verrattuna siten, että jatkossa palkkatukityö täyttäisi velvoitteita kokonaisuudessaan. Tämä voisi lisätä palkkatukityön kiinnostavuutta ja helpottaa työssäoloehdon purkamista ja takaisin työttömyysturvan piiriin pääsemistä.

Lausuttavaa ehdotuksesta, joka koskee luopumista eräistä työssäoloehdoista ja ansiopäivärahan määrää koskevista ikäsidonnaisista poikkeuksista?

Osa työnhakijoista se saataisi aktivoida työhaussa ja kohentaisi tilannetta, jos työllistyminen onnistuisi. Osalle se olisi vain heikennys taloudelliseen asemaan.

Lausuttavaa vaikutuksista kotitalouksiin?

Kotitalouksien käytettävissä olevat varat tulevat lakiesityksen mukaisesti laskemaan merkittävästi niiden kohdalla, keitä esitetyt leikkaukset koskevat ja ketkä eivät onnistu löytämään työtä. Avoimien työpaikkojen ja tarjolla olevien työllistymismahdollisuuksien määrä vaikuttaa kotitalouksien tilanteeseen paljon, tilanne on erilainen eri alueilla.

Lausuttavaa esityksen taloudellisista vaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

Työttömyysetuuden määrän pieneneminen voi kasvattaa tarvetta muihin yhteiskunnan tukiihin ja sitä kautta lisätä vastaavasti muita menoja työttömyysetuusmenojen sijaan. Palkkatuetun työn mahdollinen väheneminen voi vaikuttaa ns. kolmannen sektorin toimintaan, jossa käytetään paljon palkkatukea.

Mahdolliset kuntien myöntämät uudet korvaavat tuet työllistämisen edistämiseksi muodostaisivat vastaavasti uusia kuluja julkiseen talouteen.

Lausuttavaa vaikutuksista toimeenpanijoihin (ml. vaikutukset työttömyysetuuden maksajiin ja julkisen työvoimapolitiikan järjestäjään)?

TE-palvelujen työmäärä vähenee jonkin verran, jos palkkatukityöllistämisen määrä putoaa. Toisaalta edelleenkin palkkatuesta tehtäisiin päätös ja palkkatukityön aloittavan henkilölle olisi annettava työvoimapolitiittinen lausunto. Velvoitetöihin liittyvien tehtävien määrä vähenisi.

Soveltamis- ja työohjeiden laatiminen ja uuden opettelu lisää työmäärää.

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset yrityksiin ja muihin työnantajiin)?

Jos palkkatuen kiinnostavuus ja käyttäminen vähenee sen takia, ettei se enää kerrytä työssäoloehto yritysten palkkauskustannukset mahdollisesti nousevat, jos vastaavia rekrytointi toteutetaan ilman tukea.

Kolmannen sektorin mahdollisuuksiin rekrytoida vaikutus voi olla kielteinen, jos työttömien työnhakijoiden kiinnostus palkkatuetuun työhön vähenee.

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

Muutoksen vaikutuksia voitaisiin seurata vertaamalla työttömyysjaksojen kestoja ja siirtymistä avoimille markkinoille, palveluihin, palkkatuetuun työhön ns. virtalukuina. Kuinka moni ansiopäivärahan saajista (ja/tai ylipäättään työttömistä) työllistyy tai siirtyy pois työttömyydestä yhden/kahden/kolmen kuukauden työttömyyden jälkeen. Ja toisaalta sitten pidempien työttömyysjaksojen jälkeen, kuusi/kymmenen/12 kuukautta. Näitä lukuja voitaisiin verrata vastaavalla tavalla ajalta ennen muutosta ja muutoksen toteuttamisen jälkeen.

Kokonaisvaikutusta ajatellen voitaisiin seurata työttömyysetuuksien saajien saamia muita tukia kuten asumistuki ja toimeentulotuki.

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

Esitetty aikataulu siirtymäsäännöksineen on tiukka, joka voi aiheuttaa haasteita. TE-palvelujen kannalta on kuitenkin hyvä, että muutos ei tule voimaan samaan aikaan kuin TE-palvelut ovat siirtymässä työllisydenhoitoalueille vuoden 2025 alussa.

Lain voimaantulon yhteydessä on erittäin tärkeää samaan aikaan olla käytettävissä myös lain soveltamisohje, jotta lain voimaantulon alkaessa vältyttäisiin epäselvyyksiltä, poikkeavilta tulkinnoilta ja asiakkaat saisivat tasapuolisen kohtelun.

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Taajaan tahtiin toteutettavat muutokset työttömyysturvalaissa tuovat haastetta toimeenpanoon. Uusien säännösten vaatimat ohjeistusten päivitykset ja niiden omaksuminen ja tuominen käytännön työhön vie aikaa. Jatkuvat muutokset lisäävät henkilöstön kuormitusta ja toimeenpanossa virheiden riskiä. Mahdolliset virheet voivat vaikuttaa asiakkaiden oikeusturvaan kielteisesti ja lisäävät työmäärää asioiden uudelleen käsittelyjen ja kantelujen myötä. Monet päällekkäiset siirtymäsäännökset hidastavat asioiden käsittelyä.

Kohdennettu kysymys TE-toimistoille ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana oleville kunnille: Mikä on tilastotietoihin tai arvioon perustuva käsityksenne muutoksen taloudellisista ja muista

vaikutuksista, jos palkkatuettu työ kerryttäisi kokonaisuudessaan työssäolovelvoitetta ja koulutusta vailla oleville nuorille asetettua seuraamusta?

Arvioimme tämän lisäävän palkkatukityön kiinnostavuutta ja helpottavan työssäoloehdon purkamista ja takaisin työttömyysturvan piiriin pääsemistä. Palkkatuetussa työssä saatu työkokemus on positiivinen asia ja se edistää työllistymistä.

Stenroos Helena
Uudenmaan TE-toimisto